№ 41 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 21

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 21 № 41

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„			10 ր.
11	„	„	„	„	„
10	„	„	„	„	9 ր.
9	„	„	„	„	8 ր.
8	„	„	„	„	7 ր.
7	„	„	„	„	6 ր.
6	„	„	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ րուբլի					
Ամերիկա տարեկան			„		6 դօլլար
Եւրոպա	„	„	„		30 ֆրանկ
Պարսկաստան		„	„		10 րուբլի

Հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին

ՎԱՀՐԱՄ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՄՈՒԹԱՓԵԱՆԻ

մահվան քառասունքին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում, պատարագից յետոյ ժամը $11^1/_2$-ին, կատարվելու է հոգեհանգիստ։ Այդ մասին յայտնում են ծանօթներին և ազգականներին հանգուցեալի մայրը, եղբայրը և քոյրերը։

(Հ. Ն.) 2—2

Այսօր, հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՆԵՐՈՒՄ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

ՅՕԳՈՒՏ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Տեղի կունենայ

ԵՐԵԿՈՅԹ

Երաժշտական բաժնով և պարահանդէսով

Բարեհաճ մասնակցութեամբ՝ տ. տ. ԵՍՎՕՐՍԿԱՅԱՅԻ, ՕԿՈՒՆԵՎԱՅԻ, ԱՍԼԱՄԱԶԵԱՆԻ, պ. պ. ՆԻԿՕԼԱՅԵՎԻ, ՍԻԲԻՐԵԱԿՕՎԻ, ՈՒԽՕՎԻ, ԴՍՒԹԵԱՆԻ և ՔԱՓԱՆԱԿԵԱՆԻ։

Կը նուագէ վրաց ֆիլարմօն. ընկ. խօրը Պ Ա Լ Ի Ե Վ Ի ղեկավարութեամբ։
Երեկոյթը բացի երաժշտական բաժնից և պարահանդէսից՝ կունենայ—ալեգրի, պտի-շվօ, բուֆէտ, ծաղիկների գեղազարդ սայլակներ ևայլն։
Մուտքի վճարն է՝ 2 ր. 20 կ., ուսանողների համար՝ 1 ր. 10 կ.
Սկիզբն երեկոյեան ժամը $9^1/_2$-ին

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Սրանով յայտնում է, որ ԱՌ 1-Ն ՄԱՐՏԻ 1908 Թ. վիճակախաղութեան ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ ՏՈՄՍԵՐԻ ամեն մէկի ապահովման համար վերցնում է ԵՐԿՈՒ ՌՈՒԲԼԻ 65 ԿՈՊ. առանց մարկայի։
Գրասենեակը հեռագրով և չը վճարված տոմսակները չէ ապահովում։
21, 26 առ. 2—1

Ուրբաթ, փետրվարի 22-ին, առաւօտեան 10 ժ. Գայեանեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում (Паскевича ул. № 13) կայանալու է Կովկասի հայոց դպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան Թիֆլիսի ճիւղի

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Օրակարգի խնդիրներն են՝

1) Լրացուցիչ ընտրութիւններ վարչութեան փոխանդամների և վերստուգիչ յանձնաժողովի։
2) Միութեան օրգանի հրատարակութեան խնդիր։
3) Հերթական խնդիրներ՝ ա) Յովնանեան դպրոցից արձակած ուսուցիչների խնդիր և բ) Ուսուցչական և հոգաբարձական կազմերի յարաբերութեան խնդիր։
ԾԱՆՕԹ. Ձայնի իրաւունք կունենան այն անդամները, որոնք տուել են անդամավճարները։
առ. (Վ. ուր.) 2—2

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին

Ը Ն Տ Ա Ն Ե Կ Ա Ն Ե Ր Ե Կ Ո Յ Թ

Գ. պ. անդամների, կանդիդատների, դրանց ընտանիքների և հիւրերի համար հայերէն լեզուով

կը ներկայացվի

Պատւի համար

Դրամա 4 գործ. Շիրվանզադէի

Մասնակցում են տ. տ. Վարդուհի, Մայսուրեան, պ. պ. Վանչիր և ուրիշները։
Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան
առ. 1—1

Ուրբաթ, փետրվարի 22-ին

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՆԸ

տեղի կունենայ

ճաշրամասչեկի

ՀԱՄԵՐԳ

Բարեհաճ մասնակցութեամբ օպերային արտիստների, վրաց դերասանների և սիրողների՝ պ. Գոնսիօրսկու ղեկավարութեամբ՝

կը դրվի

«ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՍԻՄՖՕՆԻԱ».

Համերգից առաջ պ. Սիդօրօվը կը կարդայ Հայդնի կենսագրութիւնը։
Տոմսակները՝ 10-ից մինչև 60 կոպ.
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին
առ. 1—1

ՆՊԱՍՏ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

Պետերբուրգ, 19 փետր. 5 ժ. 27 ր.

Պետական Դուման՝ քննելով լրացուցիչ առաջարկութիւնները սերմացուի մատակարարութեան մասին փոխատուութեան հիմքերի վրա՝ որոշեց Անդրկովկասի համար 1,900,000, իսկ միւս տեղերի համար 6,872,000 րուբլի։

Կովկասեան պատգամաւորներ Չխէիձէն և Սաղաթէլեանը պնդում էին կովկասեան Փոխարքայի առաջարկած գումարի՝ այն է 2 և կէս միլիօնի վրա, առաջ բերելով կարիքի մեծութիւնը։

Տիմօշկինը հերքում էր սովի գոյութիւնը Անդրկովկասում։

Արսէն Քալանթար

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պետերբուրգի մեր թղթակցից ստացած հեռագիրը, որ զետեղում ենք «Մշակի» այսօրվայ համարում, հաղորդում է, որ Դուման հաստատել է Անդրկովկասի սովեալների համար նպաստի այն գումարը, որ նշանակել էր Դումայի մատակարարողական յանձնաժողովը։

Ինչպէս յայտնի է, կովկասեան Փոխարքան, իր ժողոված տեղեկութիւնների հիման վրա, խնդրամատոյց էր եղել բարձր կառավարութեան առաջ յատկացնելու Անդրկովկասի սովեալների համար 2,650,000 րուբլի։ Իսկ ինքը անդրկովկասեան կարօտ ազգաբնակութիւնը իր կարիքը համարում է առնուազն կրկնապատիկ աւելի, քան Փոխարքայի որոշած գումարը։

Եւ արդարև այն դիմումները, որոնք ներկայումս մտնում են զանազան ատեաններ կարիք ունեցող գիւղացիների կողմից, ցոյց են տալիս, որ հացի մեծ պակասութիւն կայ երկրի մէջ և մեծ դժուարութիւններ են առաջ գալու ժողովրդին մինչև նոր հունձը կերակրելու և նրան բաւականաչափ սերմացու հայթայթելու համար։

Բայց փաստն այն է, որ կառավարութիւնից մենք կարող ենք սպասել օգնութիւն միայն 1,900,000 րուբլու չափ և պէտք է կարող լինենք այդ գումարը այնպէս բաժանել, որ նա հասնէ ամենաշատ կարիք ունեցողների ձեռքը։

Փոխարքայի առաջարկութեամբ բոլոր նահանգներում ներկայումս միջոցներ են ձեռք առնվում կազմակերպելու օգնութեան գործը, հաւաքվում են լրացուցիչ տեղեկութիւններ, բացվում են յատուկ ատեաններ քննելու այն բոլոր խնդիրները, որոնք վերաբերում են հաց և սերմացու մատակարարելու գործին։

Թիֆլիսի նահանգում, օրինակ, արդէն մշակված է գործունէութեան ծրագիր։ Պաշտօնական և մասնաւոր անձերից կազմված յատուկ խորհրդակցութեան միջոցով որոշվել են այն գլխաւոր հիմունքները, որոնք նպատակայարմար են ճանաչված գործի կազմակերպութեան համար։

Աչքի առաջ ունենալով խնդրի կարևորութիւնը, մենք «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում կը ծանօթացնենք նահանգական մատակարարական ատեանի պարզած կէտերի ու մշակած հրահանգների հետ։

Անտարակոյս, ներկայ գործում մեծ պարտականութիւն կայ դրված մեր գաւառական գործողների վրա, որոնք պէտք է ամենաուշադիր կերպով վերաբերվեն հրապարակի վրա դրված լուրջ խնդրի բաւարար գործնական լուծման և աջակցեն մատակարարական ատեաններին, գաւառական մասնաժողովներին և յանձնաժողովներին իրանց անմիջական գործակցութեամբ։

Տեղական գործողները իրանց ուշադիր վերաբերմունքով, շիտակ գործունէութեամբ և եռանդուն աջակցութեամբ պէտք է ապացուցեն՝ մի կողմից ժողովրդին, որ նրանք գիտեն կարօտեալի անկեղծ բարեկամը լինել, իսկ միւս կողմից վարչութեան, որ նրանք ոչ միայն ընդունակ են լուրջ յանձնարարութիւններ վերցնելու իրանց վրա, այլ և նրանք այն անհրաժեշտ տարրերն են, որոնց վրա հիմնված. իբրև գեմստվօյին տարրերի վրա, կարող է վարչութիւնը կատարեալ կերպով կազմակերպել տեղական օգնութեան գործը։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—Անդրկովկասի անբերրիութիւնից վնասված շրջաններից մի քանիսի սերմացուի համար առայժմ Կովկասի Փոխարքային փոխադրված է 200 հազար րուբլի։

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—„Нов. Вр."-ն յայտնում է, որ շուտով մի շարք բարենորոգումներ են մտցվելու Կովկասի ոստիկանութեան գլխաւոր վարչութեան մէջ։ Կովկասի Փոխարքան իր համաձայնութիւնը տուել է այդ վերակազմութեանը։ («Т. Л.»)

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—Մոսկվացի միլիօնատէր Ձամրօվը, մեռնելով ընդմիշտ արտասահման, իր եօթ միլիօն կարողութիւնը կտակեց Մոսկվայի համալսարանին։ («К.»)

Պետերբուրգ, 18 փետրվարի

Պետական Դումայի նախագահ Խօմեակօվը յայտնեց, որ մինիստրների խորհրդի նախագահ Ստոլիպինի հրաժարականի լուրերը անհիմն են։

„Голосъ Москвы" թերթը Ստոլիպինի հեռանալը նոյնն է համարում, ինչ որ պետութեան կատաստրոֆան։

„Новое Время"-ում Ա. Ս. Ստոլիպինը գրում է, որ ռուս ժողովրդի միութեան նախագահ Դուբրօվինին փոխարինում է պալատական գեներալ-միլիօնատէրը, որ շարունակ նպաստներ է տուել միութեան։

Լ. Ն. Տօլստոյի գրական գործունէութեան 80-ամեայ յօբելեանը կատարելու խնդրով զբաղվող մասնաժողովը կազմել է մի շատ մեծ ծրագիր։ Արտասահման մազաղաթեայ թղթեր են ուղարկվելու, որպէսզի ռուս մեծ գրողի հանճարը յարգողները իրանց լուծանները տան։ («Кс.»)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թիւրքիան իր զօրքերը կենտրոնացնում է սահմանների մօտ, նրանց պաշարն ու ռազմամթերքն էլ քաշ է տալիս օլամով, այսինքն ժողովրդի եզներով, սայլերով և ձիերով. այդ բոնի գործողութիւնները և ճանապարհների չգոյութիւնը սուլթանին չեն վախեցնի։

Շատեր պիտի հարցնեն թէ՝ արդեօք բարոյապէս ընկած և տնտեսապէս քայքայված Թիւրքիան պատերազմի ինչ կարիք ունի։ Թիւրքիայի ժողովուրդը խաղաղութեան, կուլտուրական և տնտեսական վերածնման կարիք ունի, բայց Թիւրքիայի աւանդական քաղաքականութեան համար ժողովրդական տրամադրութիւնը ոչինչ է։

Գլխաւորապէս իր համար մտածող «հիւանդ մարդը» այժմ համոզվում է, որ շուտով իր եւրոպական կալուածները պիտի թողնի. խաղաղ երկիր ու կուլտուրական գիտակից հպատակներ ունենալն էլ անհրաժեշտութիւն եղող սահմանադրութեան ուրուականը կը ցցէ իր դիմաց. ուրեմն, այս դրութիւնից դուրս գալու համար, դեսպօտը, թէկուզ իր երկրի քայքայման գնով, յանդուգն է դառնում։

Մօնղօլների թշուառ մնացորդ օսմանցիների պետը, իր նախորդների նման արևմուտքից ջախջախվելով և յուսահատ, ուղին դարձնում է դէպի արևելք, ուր կան թաթարներ և կրօնակից իսլամ ժողովուրդներ։ Դեռ շատ առաջները կազմել, մտածել են ուղղափառների (միւսիւլման) մեծամասնութեամբ մի հզօր կայսրութիւն, Մուհամմէդի յաջորդ խալիֆայի գերիշխանութեան տակ, և այդ նպատակով գործել է ներկայ սուլթանը։ Տասնեակ տարիների ընթացքում ուղարկվել են զանազան իսլամ պետերից ու ժողովուրդներից ոմանց թանգագին ընծաներ, ուրիշներին ինքնագիր նամակներ և շատերին քարոզիչներ, խալիֆայական օրհնութիւններ և շնորհներ. և այդ բոլորը այսօրվայ գործունէութեան համար հող պատրաստելու նպատակով։ Բայց արդեօք չի՞ ուշացել նա, որովհետև իր ոտնահարած երկիրը—Պարսկաստանը արդէն ուրիշների ազդեցութեան շրջանումն է գտնվում. ահա այդ դէպքումն է որ պատերազմն հաւանական է դառնում։

Թիւրքիան, հակառակ իր խոստումներին, առանց Ռուսաստանի ուլտիմատումին, Պարսկաստանից դուրս եկող չէ։

Առանց դրսի նիւթական աջակցութեան Թիւրքիան հազիւ թէ պատերազմել կարողանայ… և բացի դրանից՝ նրա զինուորական ուժերից 7-րդ բանակը Արաբիայից չի կարող հանվել, որովհետև Մէքքէն կը խլվի և սուլթանի խալիֆայութիւնը ջուր կընկնի։ Վեցերորդ՝ Բաղդադի բանակը ստիպված պիտի լինի պարսից դէմ գործելու, որովհետև Լօրիստանի և Բահթիարների սպառնական ուժն ունի իր դէմ։ Ա. և բ. զօրաբանակները Եւրոպական Թիւրքիա, Պօլիս և շրջակայ ծովեզերքները պիտի պաշտպանեն. երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ բանակներն են որ պիտի գործեն ռուսաց դէմ։ Թիւրքիան պիտի կարողանայ կէս միլիօն զօրք քաշել դէպի սահմանը, բայց երկար ժամանակ կորցնելուց յետոյ, որովհետև հաղորդակցութեան միջոցներից զուրկ է։ Այժմ Թիւրքիան մօտ 100,000 զօրք ունի սահմանի մօտ, բացի քիւրդ համիդիէներից, որոնք պատերազմի դէպքում հազիւ թէ ճակատ առ ճակատ կռւի պէտք կան. նրանց գործը պիտի լինի, ըմբոստութիւններ նշմարվելու դէպքում, ներքին կոտորածներ և կողոպուտներ սարքել, ռուսաց ճամբաները և հեռագրաթելերը փչացնել և պաշարները բռնել։ Համարձակը կարող եմ ասել, որ Թիւրքիի տկարացած ժամանակ, համիդիէները կարող են յարձակվել նրանց վրա, թալանելու նպատակով։ Ռուսներն անհամեմատ աւելի դիրքութիւններ, ուժ և շանսեր ունեն. ամենից առաջ Ռուսաստանը կրկնապատիկ զօրք պիտի կարողանայ հանել Թիւրքաց դէմ և աւելի։ Բացի դրանից՝ Ռուսաստանը Սև ծովում նաւատորմիղ ունի։

Իմ կարծիքով, Թիւրքիան ոչ թէ միայն Պարսկաստանից գրաւած մասերը յետ պիտի տայ, այլ հաւանաբար իր ունեցածներն էլ կորցնելով հանդերձ՝ Համիդի գահընկէցութեամբ միայն պիտի ազատվի պատերազմից. բայց եթէ Թիւրքիան զանազան պատահականութեան… և օգնութեանց շը-

նորքին յաղթող հանդիսանայ, այս կողմի մնացած աղքատութիւնը չը պէտք է մոռանալ...

Փ. Թ.

ԱԼԱՇԿԵՐՏԻ ՆՈՐԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

(Թղթակցութիւն)

Ալաշկերտ, 13 փետրվարի

[illegible] լուր հողում (Շուշու գաւառ): Արփինարըս, ոճրագործ Թուրքերը ժողթել էին խեղճին, իսկ մարմինը դաշոյնով կտրտել: Նրան աւելի չարչարելու ու տանջելու համար տաքարիկ քշել էին անասունի նման բաւականին տեղ՝ փշի, Թփերի միջով: Բշած տանելու ժամանակ դաշոյնով ծակոտել էին նրա մարմնի զանազան տեղերից, որպէսզի արագ գնայ: Հագին Թողել էին միայն շապիկն ու ոտաշորը: Դէպքի տեղը եկաւ Խանքենդի պրիստաւը ու կազմեց հարկաւոր արձանագրութիւնները:

Այդպիսով մեր հարեան գռեհիկ ու բորենի քիւրդերը ու քօչանիները վերջ չեն տալիս իրանց գազանութիւններին: Նրանք քշեցին Խաչէնի ձորակից 50 գլուխ տաւար, յետոյ Ծմակահող (նոյն ձորակի) գիւղի շրջակայքից անհետացրին նոյն գիւղացի երկու նորաբողբոջ օրիորդների, իսկ այժմ նրանք գողանալով մեր կենդանի մարդկանց՝ նրանց գազանաբար մորթում են և այլանդակում նրանց դիակները: Թուրք տարրը պարտաւոր է կառավարութեանը յանձնել ոճրագործներին՝ մեծ բարդութիւնների տեղիք չը տալու համար: Հրաւիրում եմ Թուրք տարրի և կառավարութեան ներկայացուցիչների ուշադրութիւնը: Թող նրանք ի նկատի ունենան, որ նմանօրինակ դէպքերը կարող են մեծ բարդութիւնների պատճառ դառնալ: Մանրամասնութիւնների մասին միւս անգամ:

Բ. Զաքարեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

(Շարունակութիւն)

Հերթը հասնում է օրակարգի եօթներորդ կէտին. այն է՝ 177 պատգամաւոր կենտրոնից և աջակողմեաններից ներկայացրել են Դումային մի օրինագիծ, որով պետական գանձարանից կարելի լինի վերցնել միլիօն րուբլուց աւելի մի գումար, որպէսզի այդ գումարով կարելի լինի օգնութիւն հասցնել «յեղափոխականների աւազակային գործողութիւններից փասավածներին»:

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, ըստ երևոյթին կարծես թէ ոչ մի առանձին բան չէ պարունակում իր մէջ այդ առաջարկութիւնը, բացի մարդասիրական գաղափարներից. բայց մի փոքր լուրջ ուշադրութիւն դարձնելուց, իսկոյն հասկանալի է դառնում, որ հէնց այդ մի քանի խօսքերի մէջ է պարփակվում ամբողջ երրորդ Դումայի էութիւնը: Եւ դեռ զարմանալի է, որ նրանք այսքան երկար ժամանակ յետաձգել են իրանց այդ առաջարկը: Պէտք էր կարծել, որ նրանք Դումայի առաջին նիստերից մէկում կանեն այն բոլորը, ինչ որ այսօր արդէն իրականութիւն է դառել:

Գրաֆ Բօբրինսկին իրան յատուկ պարզութեամբ Դումայի ամբիոնից յայտնում է, որ ինչպէս իրանց առաջարկը մի օրինագիծ չէ, բառիս իսկական իմաստով, այլ «դա աւիթ է, որ վերջապէս Երրորդ իսկական ռուս Դումաս իր հեղինակաւոր դատավճիռը կարդայ բոլոր տերրորիստական գործողութիւնների առիթով»: Նա ասում է, որ ինքը գիտէ, որ ձախակողմեանները և օպպօզիցիայի պատկանող պատգամաւորները կառարկեն իրանց, որ կան աւելի կարևոր և շուտափոյթ լուծում ստանալուն սպասող հարցեր, ինչպէս օրինակ պատերազմի դաշտում փչացած, սպանված և վիրաւորված զինւորների ընտանիքների ապահովումը և կամ մի շարք ուրիշ աւելի կարևոր հարցեր: «Մենք այդ գիտենք և զգում ենք, որ այդ հարցերը շատ մեծ և կարևոր հարցեր են, բայց այժմս անհրաժեշտ է այդ բոլորը Թողնել և միայն դատապարտել յեղափոխական գործողութիւնները»: Բօբրինսկին չէ կարողանում իր հրճուանքը ծածկել, որ վերջապէս երրորդ Դումայում իրանց հըպատակվողներ կան, որոնք հասկանում են իսկական պետական ցաւերը և որ այսօրվանից արդէն վերջ կը տրվի բոլոր տերրորիստական գործողութիւններին և յեղափոխական շարժման: Նա ակնարկում է, որ առաջին և երկրորդ Դումաները չը ցանկացան զբաղվել այդ հարցով, բայց այժմս հասարակութիւնը արդէն հասունացել է, նա հասկանում է կօնստիտուցիօնական գաղափարների առաւելութիւնը (ձախակողմեանները ծիծաղում են. Բօբրինսկին բարկանում է, դիմում է դէպի կադէտները և ասում. «Այո, կօնստիտուցիօնական, բայց այդ բառի լաւ մտքով, այլ ոչ թէ կադէտական մտքով». ձախակողմեանները ծիծաղում են, իսկ աջակողմեանները ծափահարում) և այժմս նրա ներկայացուցիչները մի հոգի և մի մարմին դառած կընդունեն այս օրինագիծը:

Ինքը Բօբրինսկին ասում է, որ այստեղ, այս օրինագծի մէջ ոչինչ չը կայ՝ բացի գաղափարից, որ պէտք է օգնութիւն հասցնել բոլոր սպանված ոստիկանների ընտանիքներին, իսկ մասնաժողովը, որին կը յանձնվի այդ օրինագիծը, կը մշակի և կը պատրաստի մի մաքուր օրինագիծ, որը և կընդունվի Դումայում: Այդ օրինագծի, կամ աւելի ճիշտը՝ այդ նախագծի մէջ աստված է, որ ուզում են մի ֆօնդ հիմնել և յաւերժացնել Ալէքսանդր II-ի անունով, որովհետև նրան սպանել են յեղափոխականները:

Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Մակարովը շտապում է կառավարութեան հրճուանքը և շնորհակալութիւնը յայտնել Պետական Դումայի ներկայ կազմին, որ վերջապէս նրանք հասկացան կառավարութեան ցանկութիւնները և դատապարտում են յեղափոխութիւնը իր բոլոր ամբողջութեամբ: Նա շատ երկար կանգ է առնում ոստիկանների ընտանիքների դրութեան բարելաւման խնդրի վրա և վերջը ասում է, որ այժմվանից ոստիկանները կարող են անվեհէր գործել, լաւ իմանալով, որ նրանց ընտանիքները ապահովված են: Նա մեծ նշանակութիւն է տալիս այդ հանգամանքին և ասում է, որ այդպիսով հնարաւորութիւն կը լինի արմատախիլ անել յեղափոխութիւնը:

Օպպօզիցիային պատկանող բոլոր կուսակցութիւնները ուրախութեամբ մասնակցեցին այդ խնդրի քննութեանը և մի շարք ճառերով և բանաձևներով միանգամայն պարզ և համարձակ յայտնեցին իրանց հայեացքը այդ հարցի վերաբերեալ:

Բոլորեքեան յայտնում էին, որ նրանք դէմ են քաղաքական սպանութիւններին, բայց այդպիսի օրինագծերով անկարելի է կանգնեցնել այդ գործողութիւնները, եւ առաւել յեղափոխական շարժումը: Նրանք մատնանիշ էին անում այն հանգամանքի վրա, որ կառավարութիւնը ինքը իր զինւորա-դաշտային դատարաններով, պատժական խմբերով և այլն միայն նպաստում է այդ տերրորիստական գործողութիւններին և որ բոլորովին ուրիշ սկզբունքներով և հիմունքներով պէտք է առաջնորդվել, որպէսզի կարելի լինի երկիրը խաղաղեցնել:

Հետաքրքիր է միայն ընդգծել, որ ոչ մի պատգամաւոր չը կարողացաւ հանգիստ իր ասելիքը վերջացնել: Աջակողմեանները բոլոր ժամանակ խանգարում էին և բացականչութիւն անում, իսկ Խոմեակօվը նրանց ծափովը պար էր գալիս:

Պառզ. Բուլատը ասում է, որ եթէ հարկաւոր է ոստիկանների ընտանիքներին նըպաստ տալ, ևս առաւել հարկաւոր է պատերազմից փասավածների ընտանիքները ապահովել, որովհետև նրանք էլ պաշտպանում են եղել հայրենիքի պատիւը և շահերը: Կայ մի զանազանութիւն, ասում է նա, որ զինւորները ոչ մի ռոճիկ չեն ստանում և նրանց քշում էին Մանջուրիայի դաշտերը՝ խլելով գիւղացիների ձեռքից մաճը, գութանը և այլն, իսկ ոստիկանները իրանց յօժար կամքով են գնում ծառայութեան: Իսկ եթէ ասուգել թէ ում ընտանիքը աւելի ապահով է, այդ էլ յայտնի է, որովհետև մեր մեծ և փոքր ոստիկանները կաշառք են ուտում և հարստութիւններ դիզում:

Սօցիալ-դեմօկրատ Պօկրօվսկին ասում է, որ շատ հասկանալի է, թէ ինչու այդպէս եռանդուն կերպով ցանկանում են մեր կալուածատէրերն ու հարուստները ապահովել ոստիկանների ընտանիքների վիճակը, որովհետև այժմս նրանց քունը խանգարվում է տաք սենեակներում, փափուկ անկողիններում, և նրանք իրանց հանգստութիւնը ապահովելու համար ասում են ոստիկանին՝ գնա, մի վախիր որ քեզ կը սպանեն, մենք կը հոգանք քո ընտանիքի հոգսը: Իսկ ինչ պէտք է անեն այն տասնեակ հազարաւոր դուրս արված ուսուցիչների ընտանիքները (աջակողմեանները բղաւում են՝ «քիչ է»), այն ահագին լեգէօն դուրս արված երկաթուղիական ծառայողները և բանւորները («քիչ է»—բղաւում են աջակողմեանները), այն 34,000 ընտանիքները, որոնք զոհ են գնացել կօնտր-յեղափոխութեանը, կամ այն 100,000 ընտանիքները, որոնց աշխատաւորները բանտերում և աքսորատեղերում փտում են («քիչ է, քիչ է» —բղաւում են աջակողմեանները): Ահա թէ որտեղ է բացվում գործի իսկական իմաստը...

Եւ այսպէս շարունակ. ձախակողմեանները փաստեր են առաջ բերում, իսկ նրանք բղաւում են «քիչ է, այդպէս էլ հարկաւոր է, տեղն է» խօսքերը, և այդ շարունակվում է ամբողջ ժամեր:

Արսէն Քալանթար

(Կը շարունակուի)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ի՞նչպիսի կաթողիկոս է մեզ հարկաւոր

Մեռաւ Խրիմեանը և աշխարհի ամեն կողմերից եկած պատգամաւորները, փոխանակ այդ վերոյիշեալ հրատապ ու անհրաժեշտ հարցը քննելու, օրերով Էջմիածնում ջուր էին ծեծում թէ ինչ գործով անմահացնեն նրա անունը... Եւ այդ խնդրում համաձայն էին ամենքը, նոյնիսկ նրանք, որոնք համոզված էին, որ Խրիմեանի կաթողիկոսութիւնը ոչ մի օգուտ չը բերեց իր ժողովրդին:

Սակայն նրանք ևս պնդում էին, մտածելով որ վարդապետ և եպիսկոպոս Խրիմեանն իբրև գրող և հայրենասէր ինքնըստինքեան արդէն վաղուց դրոշմված է մեր պատմութեան մէջ և այդ փառքին նրանք այլևս նոր դափնի չեն կարող աւելացնել, իսկ ինչ վերաբերում է կաթողիկոս Խրիմեանին, նրան հազիւ թէ կարելի լինի անմահացնել...

Իսկ այժմ, երբ մեր առջև դրված է նոր կաթողիկոսի ընտրութեան ծանր և լուրջ խնդիրը, մենք պարտաւոր ենք օր առաջ պարզել մեզ համար այդ հիմնական հարցը, թէ ինչպիսի կաթողիկոս է մեզ հարկաւոր:

Այդ պատճառով մենք պէտք է կամայ թէ ակամայ մի քննադատական հայեացք ձգենք դէպի մեր մօտիկ անցեալը: Ով չէ քննադատում իր սխալները, նա միշտ կարող է կրկնել նրանց: Խրիմեանն արդէն պատմութեան սեփականութիւն է դարձել. այժմ անհրաժեշտ է նրա մասին ասել անկեղծ, բացարձակ խօսք, անաչառ, առանց կրքի կամ միակողմանի վերաբերմունքի: Այդ է պահանջում ճշմարտութիւնը և մեր շահը, այդպիսով միայն կարելի է խոյս տալ դառն սխալներից և ապագայում մեր անելիքը աւելի հեռատեսութեամբ կարգադրել:

Նախ պէտք է նկատել, որ մենք ռուսահայերս առհասարակ միշտ յոռետես ենք վերաբերվում դէպի մեր հոգևորականները, որովհետև տեսնում ենք նրանց մի քանի մարդկային պակասութիւնները, և ընդհակառակն աւելի լաւատես ենք գտնվում դէպի Թիւրքահայ հոգևորականները, որոնց մենք երբէք լաւ չենք կարողանում ճանաչել և այդ պատճառով էլ նրանք մեզ Թւում են աւելի գերադաս:

Ինչո՞վ էինք մենք ղեկավարվում Խրիմեանի ընտրութեան ժամանակ. մենք նրա մասին միայն գիտէինք, որ նա անկեղծ և վառ հայրենասէր է, լաւ գրող, բանաստեղծ, քարոզիչ և ժողովրդին սիրելի անձնաւորութիւն է. այո, հէնց միայն այդ և էլ ուրիշ ոչինչ. և այդ էլ այն ժամանակ մեզ բաւական էր, որ մենք ոգևորված ենթադրէինք, թէ նա կը լինի ուրեմն և լաւ կաթողիկոս: Ունեցիր լաւ սիրտ, ազնիւ զգացմունք և բարի ցանկութիւն՝ և դու կը լինես և լաւ կաթողիկոս—այդպէս էինք մըտածում մենք, մոռանալով պահանջել մարդկանցից և վարչական ընդունակութիւն: Եւ Խրիմեանի այդ մի հատիկ պակասութիւնը գերակշռեց նրա բոլոր առաւելութիւններին:

Տեսնենք ինչ պատկեր է ներկայացնում Խրիմեանի 17-ամեայ կաթողիկոսութեան շրջանը: Դա կարելի է արտայայտել սովորական ասացուածքի երկու խօսքով. «աջով գրէր, ձախով ջնջէր». այդ է եղել կարծես նրա ամբողջ դեվիզը: Դիսցիպլինայի, հետևողականութեան կատարեալ բացակայութիւն. անհաստատակամութիւն, միմեանց հակասող կարգադրութիւններ, էժանացած կօնդակներ, ստորճանի վեհութիւնը գարի հացի հաւասարեցրած, ստորադրեալների կատարեալ ըմբոստացում, անիշխանութիւն, ուսումնական ու տնտեսական խնդիրների բոլորովին բարձի Թողում, նիւթականի քայքայման հասցված վիճակ, և այս բոլորը շնորհիւ վարչական անընդունակութեան:

Ահա այս է Խրիմեանի կաթողիկոսութեան պատկերը:

Սակայն չէ՞ որ կան և մի քանի փայլուն կէտեր, օրինակ առաջին աշխարհաբար կօնդակը, կալուածների գրաւման գործում անընկճելի դիմադրութիւն, կենտրօնական ժողով, կանանց հաւասար իրաւունքներ, ժառանգաւորաց ուսումնացողների առողջութեան վկայական. այո, յիրաւի փայլուն կէտեր, որոնք դըժբախտաբար կէտեր էլ մնացին նրա կաթողիկոսութեան ամբողջ շրջանի գծգոյն հորիզօնում, և այդ էլ դարձեալ շնորհիւ վարչական անընդունակութեան:

Լինել բարի, մարդասէր, դա դեռ քիչ է լաւ կաթողիկոս լինելու համար: Ներկայի պահանջներն այնպէս են, որ միայն դրանով չէ կարելի բաւականանալ:

Մեզ այժմ հարկաւոր է այնպիսի կաթողիկոս, որ ամենից առաջ ունենար վարչական ընդունակութիւն, իմանար լաւ կառավարել, որն ընդառաջ գնար գիտութեան և ժամանակի պահանջներին, որը լաւ ծանօթ լինէր ոչ միայն իր ժողովրդի ներքին կեանքին, այլ և տիրող պետութեան լեզուին, օրէնքներին, քաղաքականութեան: Ապագայ կաթողիկոսից շատ մեծ հմտութիւն ու տակտ է պահանջվում վերականգնելու համար այս ամբողջ խառնիճաղանջ ու աւերակ դրութիւնը:

Լ. Մարկոսեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Այսօր, հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին, Վարդանանց տօնի օրը, Թիֆլիսի հայ դրամատիկական ընկերակցութիւնը տալիս է երկու ներկայացում, որոնց նիւթը կապ ունի տօնի հետ. ցերեկով կը տրվի Կարինեանի «Շուշանիկ» ողբերգութիւնը երեք գործողութեամբ, իսկ երեկոյեան Տիրացեանի «Մեծն Վարդան» ողբերգութիւնը 5 գործողութեամբ:

Երեկոյեան ներկայացումը սկսվելու է սովորականից վաղ, ուղիղ ժամը $7^1/_2$-ին, որովհետև Թատրոնը պէտք է ազատվի ժամը 11-ից յետոյ և դրվի ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան տրամադրութեան տակ նրա այդօրվայ երեկոյթի համար:

«Շուշանիկ» պիէսի ներկայացման համար գները էժանացրած են, իսկ «Վարդան Մեծի» ներկայացման գները կը լինեն սովորական:

II

«Աշխատանք և կապիտալ» պիէսի ներկայացումը, որ տեղի ունեցաւ արտիստական ընկերութեան ռուսական բեմի վրա, առանձին հետաքրքրութեան նիւթ էր դարձել ներկայացումից առաջ և ներկայացման ժամանակ, բայց ներկայացումից յետոյ դուրս եկաւ մի անմեղ, բաւական անգոյն բան:

Պիէսի մէջ հանդէս է բերված բանւորների և գործարանատիրոջ միջև տեղի ունեցած ընդհարման մի դէպք, որը վերջանում է գործադուլով: Բանւորները որոշում են ընկերակցական ոյժերով կազմակերպել արդիւնագործութիւնը կօօպերացիայի հիմքերի վրա, բայց դրամագլխի պակասութեան պատճառով սնանկանում են: Նրանց օգնութեան է գալիս մի ուրիշ դրամատէր, որը տալիս է անհրաժեշտ գումարը և փրկում գործը քայքայումից:

Չորրորդ գործողութեան մէջ կայ ռումբի պայթեցման տեսարան, որը սակայն թոյլ տպաւորութիւն է թողնում:

Ցամենայն դէպս պիէսը շատ հեռու է «վտանգաւոր» ճանաչվելուց և ոչ մի առիթ չը կար այն փափուկների համար, որոնք լսվում էին ներկայացումից առաջ:

Սիրող

III

Ժողովրդական Աւճալեան թատրոն

Մի քանի բանւոր-երիտասարդների մէջ գեղեցիկ միտք է յղացել կազմել սիրողների մի խումբ և Աւճալեան Թատրոնում տալ հանրամատչելի ներկայացումներ:

Այդպիսի ներկայացումներից ահա առաջինն էր, որ ներկայացվեց կիրակի, ամսիս 17-ին: Խաղում էին Ա. Աբէլեանի «Մարվող ճրագներ» և «Մկիճի հարսանիքը»:

Մենք կանգ չենք առնի պիէսների բովանդակութեան վրա. կասենք միայն այսքանը, որ գործի ձեռնարկողները հէնց առաջին անգամից աջող ընտրութիւն էին կատարել՝ հասարակ ժողովրդին տալով այնպիսի պիէսներ, որոնք մօտ են նրա սրտին և նոյնիսկ բղխում են նրա կեանքի անմիջական իրականութիւնից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՐՓԻԱՐԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Մեզ հաղորդված են հետևեալ մի քանի նամակները, որ Ա. Արփիարեանը գրել է իր մի բարեկամին 1903-ին և 1904-ին և որոնք, ի միջի այլոց, հետաքրքիր լոյս են սփռում այն ոճրի վրա, որին ենթակայ եղաւ նա Վենետիկում 1903-ին: Ինչպէս երևում է, այդ առաջին ոճիրը սերտ առնչութիւն ունի Կահիրէում կատարված եղեռնագործութեան հետ, որին զոհ գնաց տաղանդաւոր հրապարակագիրը:

Վենետիկ, 16 մարտ 1903

...Նամակէդ կը գուշակեմ թէ մինչև մարտ 8 տակաւին լուր մը չունէիր ինծի պատահած արկածէն: Հիմակ ողջ առողջ հանգիստ եմ ու շաբաթ մըն է հիւանդանոցէն ելած: Եթէ մինչև հիմակ չես գիտեր, իմացնեմ, թէև «Temps», «Matin» հեռագիր ստացեր են. բայց Թուի Թէ այդ Թերթերը հոդ չեն հասնիր ձեռքդ:

Վերջին խօսքը առաջ ըսեմ. Վահէն գլխս սպաննել տալ ուզեց. անանկ վիճակի մը մէջ կը գտնուի որ փրկութեան կենսական պայմանը իմ մահս է: Ուրեմն պատմեմ:

Փետրուար 14-ին երկու հայ մեր տպարանը [1]) երԹալով իմ բնակարանս ուզած են գիտնալ: Անոնք ալ, բան մը չկասկածելով, առաջնորդեր են: Զիս տունը չեն գտած: Իրիկունը գրաշարը իմացուց ճամբան: Փիլիկին [2]), որ քովս էր, ըսի. «Ասոնք գլխս սպաննելու եկած են»: Յաջորդ առտուն տունս եկան. ժամը 9-ն էր, մեկնելու վրայ էի: Սրճարան մը տարի նստեցուցի, և ժամը 2-ին գացի գտայ: Երկու գործաւոր էին. մէկը Եգիպտոսէն կուգար, միւսը Ամերիկայէն: Տուած տեղեկութիւններնէն հասկցայ որ ստոյգ չէին խօսեր այս մասին: Աթէնքէն անցեր են ու Վենետիկի ճամբով նորէն Ամերիկա կերթան, երկիր չկարենալ մտնելով: Մէկ երկու ժամ պտըտցուցի զիրենք: Կիրակի օրը վանք եկան և երկուշաբթի պիտի մեկնէին: Ես ալ շատ գործ ունենալով ալ չմտածեցի:

Եւրոպական Բարեկենդանի շաբաթ իրիկունը ժամը $11^1/_2$-ին իմ սովորական սրճարանէս ելայ. Փիլիկը իր տունը գնաց, միւս կողմէն ալ ես իմ տունս: Ծովեզերքէն անցայ, նեղկուկ փողոցէ մը մտայ ընդարձակ հրապարակ մը, Campo Bandiera Maura, չորս կողմը տուներով պատած և երեք նեղ անցքով: Ոչ ոք կար. ամայի էր հրապարակը. ամենքը Բարեկենդանով զբաղած էին: Երբ միւս նեղ փողոցէն դուրս կելլէի իմ փողոցս երԹալու, կռնակէս պայթում մը լսեցի: Կարծեցի որ տղաքը Բարեկենդանի կատակ կընեն: Երկրորդ մըն ալ, երրորդ մըն ալ, ահագին շառաչիւնով և լոյսով: Դառացի. ամեն ծակէ եկան: Բան մը չէի զգար. բայց ձեռքս գլուխս տանելով տեսայ որ ռուսական գտակիս ներքևէն արիւն կը վազէ. սրունքներուս մէջ ալ Թացութիւն զգացի: Ժողովուրդը լեցուեցաւ. մարդիկը փախեր էին: Զիս առին հիւանդանոց տարին. ոտքով գացի: Հանուեցուցին: Գանկիս երեէն գնտակը սպրդելով մորԹին վրայէն ծակ մը բացեր և ուրիշ ծակ մըն ալ բանալով դուրս ելած էր: Սրունքներուս մէջէն ալ նստատեղիիս մէկ կողմէն մտնելով միւս կողմէն ելեր էին՝ երկուքական ծակ բանալով: Համագումար՝ վեց ծակ: Գէշ գումար չէ: Վտանգաւոր բան մը չկար, բայց երկու շաբաթ դարմանուեցայ: Ամբողջ Վենետիկ ու իր մամուլը, ինչպէս իտալական ուրիշ Թերթերը, առտով շատ զբաղեցան:

Այժմ սակայն ուրիշ մէկն ալ հոս կը սպասէ. բայց ոստիկանութիւնը կը հսկէ, ու ես ալ զգուշութիւն ձեռք առած եմ:

Վստահ եմ թէ Վահէն է, վասն զի անկէ զատ ոչ ոք շահ ունի գլխս սպաննելու մէջ: Եւ 50 ոսկի ծախսելու համար մեծ պատճառ պէտք է:

Տարօրինակ—կամ թէ շատ բնական—եղելութիւններ կան: Ես ասոնք չէի գիտեր, հիւանդանոցը իմացայ:

Ան երկու միացածները [3]) նորէն բաժնուեր են: Երկուքն ալ միևնոյն անունով երկու Թերթ կը հանեն: Վահէի, Շ.-ի, Գ.-ի դէմ սոսկալի հրատարակութիւններ ըրած են, անոնց պրամաշորթական գործերը մէջտեղ հանելով: Միևնոյն ատեն Ամերիկայի մէջ ալ Վահէի նախկին ընկերները (Պոլսոյ ահաբեկիչները) շատ մը յայտնութիւններ ըրած են: Շ.-ն ալ շատ մը բաներ մէջտեղ կը Թափէ: Ահագին պայթակղութիւն մը առաջ եկած է. ստակները դադրելու վրայ են, ու Վահէ Եգիպտոս գլուխը անի մը հոգի ժողված բռնութեամբ ստակ կը հաւաքէ. պարզ աւազակութիւն: Ես ալ 1903 յունուար 1-ին նամակ մը գրելով մեր ազգային ու համարատուական խնդիրները կը յուզէի, առանց այս ամենը գիտնալու: Արդ, Վահէն մէկ-մէկ պատճառով կարող է ամենքը լռեցնել տալ կամ Թող չտալ, որ անոնց ըսածները նկատողութեան առնուին: Բայց երբ խնդիրը իմ վրաս է, ու քովս ահագին տեղեկութիւն և իր նամակները կան, տարակոյս չկայ Թէ վտանգը մեծ է: Այն բոլոր նենգաւորութիւնները, զոր Ա.-ին հետ միանալով ըրին, պիտի պարզուին: Եւ հետևանքը շատ մեծ պիտի ըլլայ Թէ իրեն և Թէ Փ.-ին համար:

Ինչ երկարեմ. հիմակ ես ամեն մասնաւոր ընդարձակ նամակներ գրելով այդ խմբակին ինչ ըլլալը պիտի պարզեմ, և կը յուսամ Թէ ժամանակը հասած է Վահէի պատժուելուն: Այս նամակները գրելով հանդերձ, ալ գործի չեմ խառնուիր, ինչպէս արդէն որոշած էի [4]):

Ուրեմն այս գլուխը գոցեմ:

Գամ իմ գործերուս:

«Մշակի» հետ լաւ յարաբերութեան մէջ եմ, Թղթակցութիւններ ունիմ (փետրուարի Թիւերուն մէջ. փնտռէ, կարդա): Ինծի դրամ ղրկեցին և պիտի շարունակեն կանոնաւորաբար վճարել (entre nous մնայ): Այնպէս որ պիտի կարենամ հանգիստ ապրիլ: «Մուրճէն» ալ կուգեն կոր. Պետերբուրգի «Բանբերը» գրական տեսութիւն մը ուզեր է ինէ: «Դէպքը» պատահելէն առաջ բաւական կանոնաւորած էի գործս: Հիմա մօտ ամսուան մը դադարը կը խանգարէ հաշիւներս. սակայն պիտի վերսկսիմ:

«Հայ Հանդէսը» պիտի դադրեցնեմ. բայց տեղը «Գրական Հանդէս» մը պիտի հրատարակեմ: Ահա ինչու: Այլ ևս չեմ ուզեր հրապարակաւ քաղաքական յօդուածներով և տեսութիւններով զբաղիլ: Անօգուտ ժամավաճառութիւն, և Թերթին ծաւալմանը արգելք է: Վանքին հետ ալ խնդիր կընանք ունենալ: Ինէ մտերմաբար խնդրեցին, որ եթէ «Հայ Հանդէսը» այդ ուղղութեամբ պիտի հրատարակուի, ես ուրիշ քաղաք երԹամ, վասն զի իրենց շատ մեծ բեռ կըլլայ կոր, այսինքն գլխացաւ Թիւրք հիւպատոսին կողմէն: Իսկ եթէ պընդեմ հոս հրատարակել, այն ատեն հարկ պիտի ըլլայ վանքին հետ յարաբերութիւններս խզել: Արդ՝ ես շատ պէտք ունիմ վանքին գրադարանին և վանքեցիներուն բարեկամութեանը՝ իմ նոր աշխատանքներուս

---

[1]) Ուր Արփիարեան հրատարակում էր «Հայ Հանդէսը»:

[2]) Արփիարեանի եղբօրորդին, որ Վենետիկ նկարչութիւն էր ուսանում:

[3]) Հնչակեան կուսակցութեան երկու բաժանումները:

[4]) 1903-ի սկզբից, Արփիարեան վերջնականապէս հեռացած էր Հնչակեան կուսակցութիւնից:

Յոյս ունենանք, որ այս գործի ձեռնարկողները այսուհետեւ եւս կը ղեկավարուեն սոյնանման ոգով գրուած պիէսներ տալով ժողովրդին:

Գալով դերակատարներին, կասենք այն, որ սիրողները իրանց ամբողջ եռանդը լարել էին բաւականութիւն պատճառելու ժողովրդին, որ այդ օրը եկել լցրել էր թատրոնի սրահը:

Այնպիսի սիրողներ, ինչպէս օրիորդ Ոսկանեան և պ. Աճարոնեան, նոյնիսկ կարող են խաղալ մեծ բեմերի վրա, առանց փչացնելու իրանց դերերը:

Յիշվածներից՝ օր. Ոսկանեան Մարթայի և Անթառամի դերերում շատ զգացված և բնական խաղաց, իսկ պ. Աճարոնեան սափրիչ Մինասի և Մկիճի դերերում բաւականին զուարճացրեց ներկայ եղող հասարակութեան. վատ չէին ծերունի Յակոբի դերում պ. Ստեփանեան և Սերոբի դերում պ. Խաչիկեան. ափսոս միայն, որ հէնց առաջին քայլից անբնական տոն էին վերցրել խօսակցութեան: Օր. Սիրուշ և պ. Բաբեան թոյլ էին. վերջինս իր դերը լաւ չը գիտէր. պ. Կարապետեան բոլորովին իր դերումը չէր. լօվելաները այնքան անկեղծ չէին լինում իրանց սիրոյ արտայայտութեան մէջ, ինչպէս պարտ էր: Այսպէս թէ այնպէս, ցանկանում ենք սիրողներին աջողութիւն, մանաւանդ որ երեք տարի ընդհատումից յետոյ տեսնում ենք Աւճաչեան թատրոնում վերսկսված ժողովրդական ներկայացումները:

Յ.

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այսօր, հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին, տեղի կունենայ երեկոյթ ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան օգտին:

Ընկերութիւնը, որ գործում է ժողովրդական լայն խաւերի կրթութեան համար, երեկոյթի միջոցով ցանկանում է աւելացնել իր դրամական միջոցները, որպէս զի կարողանայ աւելի մեծ չափով իրագործել իր ծրագիրը:

Ընկերութիւնը ունի տարրական դպրոցներ, սիստեմատիկ դասընթացքներ, կազմում է դասախօսութիւններ, կօնցերտներ, օպերային ներկայացումներ և այլն:

Մի տարվայ ընթացքում կատարած նրա ընդարձակ գործը ցոյց է տալիս, որ կուլտուրական գործունէութեան համար կայ մի որոշ աստիճանի պահանջ և տրամադրութիւն ժողովրդի մէջ:

Մենք զանազան ժամանակներում տուել ենք տեղեկութիւններ ժողովրդական համալսարանի կատարած գործերի մասին Թիֆլիսում, և ցոյց ենք տուել, թէ ինչպէս օրըստօրէ նա աւելի համակրութիւն է գտնում ազգաբնակութեան մէջ:

Ընկերութիւնը ունի բազմաթիւ սեկցիաներ, որոնցից մէկը, հայկականը, բաւական մեծ կազմակերպութիւն է տուել սիստեմատիկ դասընթացքներին, որոնք անցեալում զետեղված էին Յովնանեան դպրոցում, իսկ ներկայումս՝ Թիֆլիսի երրորդ գիմնազիայի դահլիճում:

Յուսով ենք, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը իր սրտին մօտ կընդունէ ժողովրդական համալսարանի զարգացման գործը և կը նպաստէ երեկոյթի աջողութեան, որ պէտք է նոր գումարներ մտցնէ ընկերութեան դրամարկղը նրա կուլտուրական գործունէութիւնը շարունակելու համար:

Ա. Ք.

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք,—1) Բռնակոթ գիւղից, Յակոբ Աւետիսեանից՝ 2 րուբլի, 2) Վերին-Ագուլիսից, Մարտիրոս Հախնազարեանի ձեռքով հանգանակած, Մովսէս քահանայ Մելիք-Ստեփանեանցի զուգով վրա պսակ դնելու փոխարէն՝ 40 ր., 3) Սիմֆերոպոլից, Գէորգ Քուշնարեանից՝ 25 ր., 4) Բագուից, Բալասան Յակոբեանից՝ 30 ր., 5) Եկատերինօդարից, Գասպար Օտարօվից՝ 5 ր., 6) Միր-Դարինսկի շրջանի Ռուբլեւա քաղաքից, Մկրտիչ Յովհաննիսեանի ձեռքով հանգանակած՝ 22 ր. 25 կ. (Նուիրել են—Մ. Յովհաննիսեան՝ 5 ր., Զուանշիրեան՝ 5 ր., Աստուրեան՝ 3 ր., Մաչօյեան՝ 2 ր., Աւիսեան՝ 2 ր., Սարգսեան՝ 1 ր., Каневскій 1 р., Юдахинъ 1 р., Միքայէլեան՝ 50 կ., Ексенбиновъ 50 к., Мучники 1 р. 25 к.), 7) Եալտայից, Կարապետ Պետրոսեանից՝ 1 ր., 8) Հին-Նախիջեւանից, Աղամ Սաղաթելեանի ձեռքով, մի մասնաւոր խնջոյքում հանգանակած 23 ր. 75 կ. (Նուիրել են— Ա. Սաղաթելեան՝ 5 ր., Յ. Սաղաթելեան՝ 3 ր., Մ. Սաղաթելեան՝ 2 ր., Օ. Ներսէսեան 2 ր., Ա. Մխիթարեան՝ 2 ր., տ. Մ. Սաղաթելեան՝ 1 ր., տ. Ա. Սաղաթելեան՝ 1 ր., տ. Սաթենիկ Սաղաթելեան՝ 1 ր., տ. Խ. Ներսէսեան՝ 1 ր., տ. Ե. Մխիթարեան՝ 1 ր., Խ. Սաղաթելեան՝ 1 ր., Գ. Գուլաբեան՝ 1 ր., Խ. Գուլաբեան՝ 1 ր., տ. Մ. Գուլաբեան՝ 50 կ., տ. Հ. Մկրտչեան՝ 25 կ.):

ԿՈՎԿԱՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք—1) Մանգլիսից, Արտաշէս Նիկողոսեանից՝ 5 րուբլի, 2) Դուբօվկա կայարանից, Թովմաս Մարգարեանից, յունվար, փետրվար և մարտ ամիսների նպաստը—30 ր., 3) Բագուից, Բալասան Յակոբեանից՝ 30 ր. (Ղարաբաղի սովեալների համար):

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ «Մշակի» հետեւեալ համարը Վարդանանց տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի շաբաթ, փետրվարի 23-ին:

✦ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 11-ին, շիաների մզկիթում տեղի կունենայ մաղթանք՝ պարսից շահի վտանգից ազատվելու առիթով:

✦ Փետրվարի 19-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, 2-րդ արական գիմնազիայում, Նեկրասովի յիշատակին նուիրված հանդէսից առաջ, երբ երգեցիկ խումբը սկսեց երգել ռուսաց ազգային օրհներգը, անյայտ անձինք նետեցին երկու ռումբ, որոնք պայթեցին սոսկալի ոյժով: Թեթև վիրաւորված են երկու երգիչ, որոնք ուղարկված են Միքայէլեան հիւանդանոց: Ո՞վ արդեօք նետեց ռումբերը, դեռ չէ պարզված:

✦ Փետրվարի 20-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի գնդի փորձնական հրացանաձգութեան տեղում, համաձայն Կովկասի զինւորական-նահանգական դատարանի վճռի, գնդակահարեցին մահվան դատապարտվածներ՝ Սիմօնաշվիլուն և Ձախէձէին:

✦ «Зак.» լրագրին Բաթումից հեռագրում են. «Փետրվարի 18-ին քաղաքում ձերբակալված են երկու անձեր, որոնք, իշխանութեան կարծիքով, Թուրքիայի լրտեսներ են: Նրանց մօտ գտել են ամրութիւններ, ֆորտերի լուսանկարներ, նաև քաղաքի քարտէզը»:

✦ Փետրվարի 20-ին Փոխարքան հնարաւոր չէ համարել ընդունել Գուրիայի կողմից ընտրված պատգամաւորութիւնը: Պատգամաւորութիւնը նախ քան Թիֆլիսից մեկնելը ուղարկել է Փոխարքային իր զեկուցագիրը:

✦ Թիֆլիսի սանիտարական-բժշկական տեսուչ Կ. Ն. Ստեփանեանը միամսեայ հիւանդութիւնից յետոյ առողջացաւ և ստանձնեց իր պաշտօնը:

✦ Թիֆլիսի փոխադարձ վարկի ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը նշանակված է մարտի 23-ին: Այդ ժողովին, ի միջի այլոց, քննվելու է նաև սեփական շինութիւն կառուցանելու հարցը:

✦ Զանգեզուրի գաւառի բնակիչ Պատւական Ոսկանեանը, որը բնակվում է Կրասնոգօրսկի փողոցում, Միտրեվելիի տանը, յայտնեց ոստիկանութեանը, որ իր գործակատար Ալեքսանդր Ջիլավդարեանցը փետրվարի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, անից դուրս է կանչել նրա եղբայր Միքայէլին փողոց և Ղազախի գաւառի բնակիչ Մովսէս Վարշամովի և մի անյայտ մարդու հետ միասին գնացել են դէպի Խօջիվանքի գերեզմանատունը: Այնուհետև նրա եղբայր Միքայէլ Ոսկանեանը տուն չէ վերադարձել: Շնորհիւ խուզարկու ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցների, Ոսկանեանի դիակը գտնվել է քաղաքից 8 վերստ հեռաւորութեան վրա ժայռերի միջև: Քննութիւնից պարզվել է, որ մարդասպանութիւնը գործել են Մովսէս Վարշամովը և Ալեքսանդր Ջիլավդարեանը, որոնք ձերբակալված են, իսկ 3-րդ անձը անյայտացել է: Դիակի արտաքինը քննելով երևան են հանված մօտ 15 գնդակի վէրքեր, բացի դրանից դէմքը այլանդակված է, որպէս զի անկարելի լինի ճանաչել, և չարագործները դիակը դիտմամբ այնպիսի տեղ են թողել, որպէս զի գազանները յափշտակեն մնացորդները:

✦ Ռ. ս.-դ. բ. կուսակցութեան փոքրամասնականների ֆրակցիան վճռել է արտասահմանում հրատարակել կուսակցական նոր լրագիր «Սոց.-դեմօկրատիայի ձայնը» անունով: Խմբագրի պաշտօնը վարելու է «Իսկրա» լրագրի նախկին խմբագրական անդամներից մէկը («З.»):

✦ Փետրվարի 15-ից Քութայիսում խուզարկութիւնները և կալանաւորութիւնները ուժեղացել են: Ազնուականութեան գիմնազիայի աշակերտ Նիկոլաշվիլուն առաջարկված է հեռանալ Քութայիսից:

✦ Բաթումից գրում են, որ փետրվարի 17-ի երեկոյեան Բաթումի քաղաքային բանտից փախել են երեք յայտնի բանտարկեալներ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Փետրվարի 19-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Դուշէթի գաւառի բնակիչ Եակով Նաչաձէին, որը փետրվարի 17-ի առաւօտեան մօտ 9 ժամին յարձակվել է Անտօնովսկայա փողոցով անցնող Թիֆլիսեցի Վասիլիյ Գելաձէի վրա և սուր զէնքով վիրաւորելով վերջինին, անյայտացել է: Ձերբակալվածը դատի է ենթարկված:

✦ Փետրվարի 19-ին, երեկոյեան ժամը 8-ի մօտերքը Զօրաբաշվիլի փողոցում բնակվող Մարտիրոս Յակոբեանի բնակարանն են մտել վեց զինված չարագործներ և, մահվան սպառնալիքով վերցնելով զանազան ոսկեղէն, արծաթեղէն և շորեղէն մօտ 524 րուբլու, անյայտացել են:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

(Բագուի լրագիրներից)

✦ Շաբաթ, փետրվարի 16-ին Բագուի քաղաքապետին ներկայացան ռէալական դպրոցի փակված դասարանների աշակերտներից ընտրված երկու ներկայացուցիչներ: Ներկայացուցիչները բացատրեցին, որ աշակերտները դպրոց չը յաճախելով, բնաւ վատ մտադրութիւն չեն ունեցել: Քաղաքապետ գ.-ն Ֆօլբաումը պատասխանեց, որ հաւանօրէն դասարանները կը բացվեն մի քանի ձևականութիւնները կատարելուց յետոյ:

✦ Ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչը, համաձայն պարսից հիւպատոս Մ. Ալի Մահամէդ խանի միջնորդութեան, թոյլատրել է Սաբունչի գիւղում բանալ քաղաքային դպրոց «Տամատոկն (կրթութիւն)» անունով:

✦ Փետրվարի 15-ին Սարուխանովի գործաթող բանուորները աշխատանքները վերսկսեցին: Ֆիրման համաձայնեց կատարել հետեւեալ պահանջները. տալ պարգևներ իւրաքանչիւրին իր ամսականի չափ, ընտանիքաւոր բանուորների բնակարանների համար տալ 13 ր., իսկ ամուրիներին 7 ր. ամսական, և ճանապարհածախս հիւանդ բանուորներին: Գործադուլը տևեց մէկ օր:

✦ Փետրվ. 16-ին, ցերեկ. ժամը 3-ին, «Վիկտորիա» նաւթահանքի բանուորները գործադուլ արին, ներկայացնելով մի շարք տնտեսական պահանջներ: Գործադուլ անողների թիւը 25 է:

✦ Կիրակի, փետրվ. 17-ին, կայացաւ հաստատված կանոնադրութեամբ «Բագուի գրականագէտների ընկերութեան» առաջին ընդհանուր ժողովը: Սկզբում վարչութեան քարտուղարը բաժանեց ընկերութեան հաստատված կանոնադրութեան օրինակները, յայտնելով որ, որովհետև հասարակութիւնը պահանջում է այդ կանոնադրութիւնը, վերջինս կը տրվի ընկերութեան շինութեան մէջ: Ապա կարդացվեց վարչութեան անդամների անունները, որոնք են՝ Ս. Միխայլով, նախագահի օգնական՝ Օլէնսկի և գանձապահ՝ Մէհտի-բէկ Հաջինսկի: Ապա ընտրվեց վերստուգիչ յանձնաժողով: Այնուհետև՝ խմբագրական մասնաժողով, որի կազմի մէջ մտան Իւաշեվսկի և Օլէնսկի: Ժողովը որոշեց—լրագրի զուտ արդիւնքից թողնելով 20 տոկոսը խմբագրութեան կառավարչի, սրբագրչի և տնտեսական կառավարչի համար, լրագրի միջոցներից խմբագրութեան կառավարչին տալ 75 ր. ռոճիկ, եթէ իր ստացած 20 տոկոսը կը ծածկէ այդ գումարը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 12 փետրվարի *)

Պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի խմբագրութեանդ, որ ես 7 հոգուց բաղկացած մի ընտանիքի տէր մարդ եմ, ունեմ Բագու քաղաքում մանրուքի մի փոքր խանութ, ես և ընտանիքս էլ բնակվում ենք խանութի ետևում գտնվող երկու փոքր սենեակներում:

Ընտանիքիս անդամները երբեմն գանգատվում են, որ այժմեան բնակարանը շատ է նեղուածք, հարկաւոր է ուրիշ աւելի ընդարձակ բնակարան վարձել, սակայն ես յուսադրում եմ նրանց ասելով որ «Աստուած ողորմած է, երբ ապրուստի քիչ աջողութիւն կունենանք, այն ժամանակ մենք ևս կաշխատենք քիչ ու շատ բարեկեցիկ կեանք վարել: Չէ՞ որ այս րօպէիս կան շատ շատերը, որ իրանց գլուխներն անգամ դնելու տեղ չունեն. հապա նրանք, այդ Թշուառները, ինչպէս են անում. մի թէ նրանք մարդիկ չեն, միթէ նրանց ևս Աստուած չէ ստեղծել... Հարկաւոր է դրանց մասին հոգալ. մենք գոնէ կարողանում ենք մի կերպ եօլա գնալ»:

Շարունակ այդպէս եմ վերջացնում իմ խօսքերը՝ ուղղելով մերայիններին:

Մօտ օրերս, երբ ընտանիքիս անդամների հետ միասին նստած էի սեղանի շուրջը և ճաշում էինք ամենքս, նկատեցի որ, մեր առօրեայ սովորական համեստ ուտելիքներից բացի, սեղանի վրա գտնվում է և մի աւելորդ ուտելիքն: Դարձայ սեղանի շուրջը պատած երեխաներիս և ասացի մօտաւորապէս հետևեալը. «Որդիք, վայելեցէք Տիրոջ շնորհիւ մեզ տրված այդ բարիքը: Այս րօպէիս շատերը կան, որ կարօտ են մի կտոր չոր հացի անգամ: Տէր Աստուածը նրանց ևս իր ողորմութիւնը հասցնէ: Ճիշտ է, այդ Թշուառների մասին ախ ու վաշ անողներ շատ կան, բայց ձեռք հասցնող, նրանց օգնող—շատ քիչ»:

Երեխաներիցս մէկը դարձաւ ինձ ասելով «Հայրիկ, դու հէնց ամեն ժամանակ ասում ես՝ «Աստուած նրանց ևս իր ողորմութիւնը հասցնէ»: Չէ՞ որ Աստուած մարդուն ստեղծել է զգայուն, հասկացող և միևնոյն ժամանակ պատուիրել է մարդկանց սիրել միմեանց ու պաշտպանել մէկը միւսին նեղութիւնների ժամանակ: Եւ ահա աշխարհը լի է հազար ու մի բարիքներով, թող մարդիկ իրար օգնեն, որպէսզի այդպիսով կատարած լինեն Աստուծոյ պատուէրը»:

Ես մեծ պարծանքով լսեցի երեխայիս այդօրինակ բազմաբովանդակ խօսքերը: Ասացի նրան. «Ճշմարիտ է ասածներդ, որդի, ես ևս շատ բան եմ ուզում անել, բայց որ կարողութիւն չունեմ՝ ինչ անեմ»:

«Ինչ անե՞մ,—պատասխանեց որդիս զարմացած.—հայրիկ, մտաբերում ես այն համառօտ փոքրիկ պատմութիւնը, որ մի անգամ պատմեցիր մեզ ասելով՝ թէ մի օր երկինքը սաստիկ որոտում էր, այնպէս որ մարդիկ կարծում էին թէ երկինքը փուլ պիտի գայ, հետևապէս այս ու այն կողմ էին փախչում ազատվելու համար: Յանկարծ տեսնում են, որ մի փոքր ճնճղուկ օդի մէջ թաւալվելիս մէջքի վրա է ընկել, իսկ ոտները ցցել դէպի երկինքը: Հարցնում են նրան՝ «Այդ ինչ ես անում»: Նա պատասխանում է. «Միթէ չէք տեսնում, որ երկինքը փուլ է գալիս. ես իմ ոտներով պահում եմ նրան»: Ասում են նրան՝ «Դու ինչ ոյժ ունես, որ կարողանաս երկինքը պահել»: «Ես էլ իմ ոյժի չափ կը պահեմ նրան»,—պատասխանում է ճնճղուկը: Գիտե՞ս, հայրիկ, այս պատմութիւնը քեզ յիշեցնել տուի նրա համար, որպէսզի դու էլ քո ոյժի չափ օգնութիւն հասցնես այժմեան կարօտեալներին»:

Որդուս անմեղ սրտից բղխած այդ խօսքերը այնպէս ազդեցին ինձ վրա, որ ես հէնց այդտեղ և եթ որոշեցի իմ սուղ միջոցներից մի աննշան բաժին հանել կարօտեալների օգտին:

Վճիռս իմանալով որդիներս՝ շատ ուրախացին, և ամեն մէկը իր տեղից ցատկելով՝ առաջարկում էր իր կոպիլկայի մէջ հաւաքված կոպէկներն էլ ուղարկել կարօտեալներին:

Եւ ահա նամակիս հետ փոխադրելով յարգելի խմբագրութեանդ 75 րուբլի, խնդրում եմ այդ գումարից 30 րուբլին յատկացնել թիւրքահայ սովեալների օգտին, 30 րուբլին Ղարաբաղի հայ սովեալների օգտին, 10 րուբլին այն ցանկալի հիմնարկութեան օգտին, որին հայ ժողովուրդը սրտանց փափագում է, այն է՝ սեփական թատրոնի շէնքի համար, իսկ մնացորդ 5 րուբլին «Մշակ» լրագրի համար:

Բալասան Գ. Յակոբեանց

*) Հաճութեամբ տեղ ենք տալիս այս պարզ և անկեղծ նամակին: Խմբ.

—

Նոր-Բայազէտ, 18 յունվարի

Յանուն արդարութեան ու անաչառութեան, խնդրում եմ «Մշակի» մէջ մի անկիւն շնորհէք այս նամակիս:

«Վտակի» 8-րդ համարում հետևեալ տեղեկութիւնն էր տպված Նոր-Բայազէտից. «Տեղական ս.-դեմօկրատական խմբակից մի քանի տղաներ անջատվելով յարել են անարխիստ-շանտաժիստների խմբին, որոնց առաջին դեբիւտը եղաւ անցեալ դեկտեմբերի 26-ին: Յիշեալ խմբակը տեղական բնակիչ Նիկողայոս Փիլօյեանին մի նամակ է գրում «Ահաբեկիչ խումբ» ստորագրութեամբ, որով առաջարկում է 500 ր. պատրաստել և դնել ս. Ստեփանոս մատուռում որոշված ժամին: Տրվում է ժամանակ 3 օր: Այս լուրը ահագին իրարանցում առաջ բերեց: Տեղական հարուստները ահ ու դողով էին անցկացնում իրանց օրերը: Անցաւ 3 օր և ոչինչ չը պատահեց: Մանրազնին քննութիւնը բաց արեց «պատանի շանտաժիստների բունը»: Յիշեալ Թերթի թղթակիցը սկսում է մի շարք դատողութիւններ, որոնք, ի հարկէ, առանց պատճառի չեն: Բայց թողնենք, որ փաստերն իրանք խօսեն, և այն ժամանակ ընթերցող հասարակութեան համար պարզ կը լինի ամեն ինչ: Ահա իսկական և ամբողջ եղելութիւնը:

Վերոյիշեալ Փիլօյեանի ազգականներից երկու պատանիներ՝ 15 և 16 տարեկան, որոնք համակրանքով թեքված են լինում դէպի սօց.-դեմօկրատական վարդապետութիւնը, մի օր արբում են և տաք գլուխով մտածում Փիլօյեանին մի հանաք անել: Իրանց ձեռքով նամակ են գրում, իրանց ոտքով գնում նրա տունը և իրանց սեփական ձեռքով յանձնում յիշեալ նամակը Փիլօյեանի ծառային, որպէսզի սա իր «խազէյինին» հասցնէ: Բնականաբար, պատանիները բռնվում են և, երկիւղ կրելով յետագայ բարդութիւններից, զղջում են իրանց արածի վրա ու ներողութիւն խնդրում Փիլօյեանից: Այս դէպքի մասին լուր է հասնում կառավարութեանը, բայց վերջինս, չը գտնելով այս խնդրում ոչ մի

համար: Եւ որովհետև կուզեմ հանդէս մը ունենալ, և «Հայ Հանդէսին» բաժանորդները ծախքն ու հասոյթը կը գոցեն, ուստի կուզեմ զուտ գրական հանդէս մը հրատարակել, որ Կովկաս ալ կրնայ դիւրութեամբ տարածուիլ: Դեռ խորհուրդ է, և քանի մը օրէն վերջնական որոշումս կուտամ: Վանքէն հակառակ չեն այս խորհրդին:

Գրական հանդէսովը և գրական աշխատակցութիւններով ուրիշ թերթերու՝ կը յուսամ թէ բաւական հանգիստ ապրիմ: Օտեանին կենսագրութիւնը պիտի գրեմ. հարկ է իր բոլոր գործերը կարդալ. ունիմ նոր վէպի մը նիւթ և այլն:

—

Վենետիկ, 30 յունիս 1903

...Հիւանդանոցէն ելլելէս յետոյ թէև «Հայ Հանդէսը» կուզէի հրատարակել, բայց հայր Ս.-ին և հայր Ա.-ին խորհրդովը իսկ հոս կեցայ: Առաջին պատճառն այն է, որ վանքին մէջ գէշ աչքով կը նային կոր, և իրենց վտանգաւոր կը համարին, Պօլսէն եկած լուրերուն վրայ: Հարկ պիտի ըլլար վանքին հետ յարաբերութիւններս խզել: Եւ ան ատեն ինչ ընէի հոս: Ասկէ զատ՝ գրչաշարի սով կայ. հայ գրչաշարը ուրիշ գործ կընէ, ես ալ ուրիշ չեմ կրնար գտնել: Երրորդ՝ միս-մինակ մնացի. մինակ ինչ ընեմ: Ու չորրորդ՝ ալ հոգիս բերանս կուգայ կոր այդ բաժանորդներէն: Դադրեցուցի: Վեցամսեայ բաժանորդները ստացած են. իսկ չվճարած վեցամսեաները՝ հարիւր մը կան. անոնք գացին, լմնցաւ: Տարեկան վճարողները 20—25 հատ են. ասոնք վեց ամիս առած են, իսկ մնացած վեց ամսուան համար կարգադրութիւն մը ընելու վրայ եմ: Աս բէլայէն ազատեցայ: Բայց ապրելու է: Քովս 300—400 ֆրանկ պատրաստ կար թերթին հրատարակութեանը համար, և ասոնց մէջ էր «Մշակ»-էն 50 րուբլի. չորս ամիս է այս գումարը բանեցուցի: Յոյսերս, ընկերներս:

«Մշակ»-էն ստացած էի երկու նամակ շատ համակրական և շատ քաջալերական, և կուզէին, որ ասպարէզ ընեմ «Մշակը». գիտես թէ այս գործը ինծի ո՞րչափ հաճելի է. հետևաբար բաւական յոյսեր դրած եմ ատոր վրայ: Լաւ կաշխատիմ կոր «Մշակ»-ին համար, և աւելի լաւ պիտի աշխատիմ, և կը յուսամ թէ անոնք ալ գոհ կը գոհացնեն: Յոյսերս չափազանց չեն. ամսական 20—25 րուբլի մը անոնցմէ ինծի կը բաւէ: Ի՞նչ կըսես:

Բնականաբար պարապ ժամանակ շատ ունենալով ուրիշ աշխատութիւններ կընեմ. «Բանբեր» մը պիտի հրատարակուի Պետերբուրգ յունիսի վերջը. ինձ ալ ուզած էին յօդուածներ: Ղրկեցի «Կարմիր ժամուց»-ը ամբողջացուցած. շարքեր են, պիտի տպեն: Format-ին 40 րուբլի կուտան կոր. գէշ չէ: Ուզած էին նաև Թիւրքիոյ հայոց գրականութեան վրայ յօդուած մը: Մէկ կողմէն կը գրեմ կը ղրկեմ կոր: Դժբաղդաբար անանկ դէպքեր պատահեցան, որ չկրցի ժամանակին պատրաստել ուզածնիս պէս, և հիմակ շատ աճապարանօք կը գրեմ կոր: Ապրիլի վերջը պիտի տպէ և դեռ այսօր հազիւ կէսը տուած եմ: Պատահած դէպքերը հետևեալներն են: Այս յօդուածները գրելու համար հարկ էր 1884—1903 թերթերը աչքէ անցնել: Մեր արդի գրականութիւնը կը խտանայ թերթերուն մէջ. փնտռտուք մը անհրաժեշտ էր: Արդ, հիւանդանոցէն ելլելուս պէս, վախեր կային, որ վանքին մէջ գիս պիտի սպաննեն դրսէն եկողներ!!!! Այս վախերը անհիմն էին, բայց ոմանք շատ ահուդողի մէջ էին, մանաւանդ որ այդ օրերը այլանդակ մարդիկ վանք գալով սասկ ուզած էին. ուստի խոհեմութիւն սեպուեցաւ, որ ատեն մը վանք չերթամ: Եսքէն ալ ինը տարուան ընդհանուր ժողովին ունէին. ամենքը հաւաքուած էին, ու չէի կրնար այդ տագնապի օրերը վանք երթալ: Գործերնին նոր լմնցաւ. ոմանք Պոլիս գացին, ոմանք գեղ, և այժմ է որ կերթամ կոր մէկ կողմէն նայելու՝ միւս կողմէն գրելու: Ձեռ գիտեր որքան կը յուզուիմ կոր: 1888—1890-ի «Մասիս»-ները աչքէ կանցընեմ, օրինակութիւններ կընեմ, և ինծի անանկ կուգայ որ այն օրերուն մէջ եմ. ամեն մէկ օրուան յիշատակը կը կենդանանայ կոր սրտիս մէջ: Այսօր Կիւրճեանին [5] վրայ գրեցի. երևակայէ, որ այնքան տաք համակրանքով գրեցի, որքան պիտի գրէի 1890 յուլիս 15-ին. կարծես հին մտերիմս է: Ի՞նչ կրնամ ընել, c'est plus fort que moi, յիշատակին առջև բան մը չի դիմանար կոր: Թօհաֆ բան է, ընաւ ատելութեան զգացում մը չեմ զգար կոր անոնց դէմ: Մեկնէ, ինչպէս կուզես—Գանք գործին: Եթէ ժամանակ ըլլար, աւելի ընդարձակ և աւելի լաւ պիտի գրէի, բայց ինչ ընէի: Շաբաթէ մը կը վերջացնեմ: Կը յուսամ թէ «Բանբեր»-էն 300—350 ֆրանկ մը կառնեմ [6]; Հաւանօրէն այդչափ մըն ալ «Մշակ»-էն կառնեմ: Ու ասիկա ինծի կը բաւէ մինչև տարեգլուխ: Եթէ առջև հանգիստ վեց ամիս ունենամ, բաւական բան կընեմ, բացի «Մշակի» թղթակցութենէն, պատրաստել Օտեանին և Ռուսինեանին ընդարձակ կենսագրութիւնները, ու մէկ երկուք ալ վիպակ: Ասոնք կրնան դրամագլուխ ըլլալ:

Միւս կողմէն, առաջարկներ ալ կան: Երուանդը Ալէքսանդրիա «Ազատ բեմ» կը հանէ կոր շաբաթաթերթ, ու հաօրեայ պիտի ընէ, մեքենայ պիտի առնեն, տպարան պիտի բանան. Կ.-ն ալ հետևերնին է. գիս ալ կը հրաւիրէ որ երթամ և միասին աշխատինք. բայց պիտի չկարենամ. Փիլիկը հոս է, չեմ կրնար ձգել ու կուզեմ առանձին գրական գործեր ընել: Վանոյեանն ալ Տիգրան Եղեանեան Ծղնաւորեանին հետ սկսած են «Հայաթերթը» հանել, շաբաթը երկու անգամ, ընդարձակ ծաւալով. գիս կը հրաւիրեն հոն երթալ, «Հայ Հանդէսը» հրատարակել. մեծամեծ դիւրութիւններ կընծայեն կոր թէ հրատարակութեան, թէ ապրուստիս և թէ ճանապարհածախսիս: Ան ալ չեմ ընդունիր կոր:—Հանգստի պէտք ունիմ: Ցաւած եմ:

Հիմակ զամ կարևոր գործի մը: Բագու ընկերութիւն մը կազմուեր է «Պրոմէթևս» անունով. մեծ դրամագլուխ դրած են և հրատարակութիւններ պիտի ընեն, հեղինակներէն գործեր գնելով: Աղէկ պիտի ըլլար որ 1884-էն «Օրուան կեանք»-երուս հաւաքածոն կարենայի ասոնց վաճառել: Եթէ սկզբունքով ընդունին, ձեռագիրները կտոր-կտոր կը ղրկեմ. որը որ հաւնին և գրաքննութենէ անցնի, ան թող տպեն, և վճարումը format-ի վրայ ըլլայ: Եթէ այս գործը յաջողի, շատ գոհ կըլլամ, վասն զի թէ ատոնք հրապարակ կելլեն և թէ ես քիչ մը ստակ կունենամ:

...Շատ կը յոգնիմ կոր. առաւօտը 5-ին կելլեմ և մինչև գիշեր ժամը 11—12 կաշխատիմ. ընելիք ուրիշ բան ալ չկայ. պտըտելու տեղ մը չկայ. մինչև իրիկուն խահուէներն եմ, հոն կը գրեմ. տունս աշխատիլ անկարելի է: Ամսականս տասը ֆրանկ է, և կրնաս երևակայել, թէ ինչ կրնայ ըլլալ: Ձմրան զգեստներովս եմ, ու չափազանց կը նեղուիմ կոր:

—

Նափոլի, 9 մայիս 1904

...Ես ապրիլ 26-էն Վենետիկէն մեկնեցայ, հիմակ հոս եմ: Աքսորուեցայ: Պատմութիւնը երկայն է: Առ այժմ Նափոլի եմ: Գրելիք շատ բան ունիմ, բայց այժմ չեմ կրնար: Ամիսներէ ի վեր կը սպասէի որ «վաղը» վիճակս բարւոքի, որ գրեմ, ու չըբարւոքեցաւ: Զարաչար տառապեցայ, ու հիմակ քանի մը ֆրանկով հոս ինկայ, սպասելով Թիֆլիսէն դրամի:

[5] Արփիարեանի գրական ընկերակիցներէն մին, որ յետոյ դաւաճանեց նրան:

[6] Կարծեօք «Բանբերը», հանգամանքներից հարկադրված, չը կարողացաւ իր յանձնառութիւնները յարգել:

զուրկ ու կանխամտածված ծրագիր, ուշադրութիւն չէ դարձնում պատասխանի վրա։ Իմ նպատակս չէ այստեղ արդարացնել [illegible] վարմունքը։ [illegible]

Ս. [illegible]

Թիֆլիս, 19 փետրվարի

[illegible] զոհ գնացին 5 հոգիքը մեկը մեկի ետեւից, ընտանիքը թողնելով միանգամայն անելանելի կացութեան մէջ։ Օրական հացի կարօտ լինելով հանդերձ, ընտանիքը ազատ չէ մնում մի քանի պարտքատէրերի ձեռքից։ Համոզված ենք, որ գթասիրտ մարդիկ արձագանք կը տան դաժան բաղդի զոհ այս ընտանիքի աղերսանքներին և իրանց լումաներով օգնութեան ձեռք կը կարկառեն, սրբելով մանր որբերի արտասուքը։ Նուէրները կարելի ուղղել «Մշակի» խմբագրութեան անունով՝ հասցնելու ուր հարկն է։

Ս. Ե.

—

Թիֆլիս, 18 փետրվարի

«Մշակի» № 37-ում, Ներքին լուրերի բաժնում, ուր գրված է Ներսէս Ե. կաթողիկոսի հոգեհանգստեան մասին, Վանքի աւագ եկեղեցում, յիշված է նոյնպէս, թէ «Վանքի հինգ միաբաններից ներկայ էր միայն պատարագիչ քահանան»։

Սրանով պատիւ ունեմ յայտնելու ձեզ, որ ես այդ օրը միայնակ թաղում էի, Հաւլաբարում, իմ ժողովուրդ Գէորգ Մամուլեանին, ուստի և անկարող էի ներկայ լինել հոգեհանգստեան։

Միաբան Վանքի աւագ եկեղեցու՝

Գալուստ քահ. Աբուլեան

Ք Ա Ղ Ո Ւ Ա Ծ Ք Ն Ե Ր

ԿՐԱՍՆՕՎՈԴՍԿ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց սօցիալ-դեմօկրատական տեղական կազմակերպութեան ղեկավարներին։ Գրաւեց նաև բազմաթիւ թղթեր, արձանագրութիւններ և անլեգալ գրուածքներ։

ՊԱՐԻԶ։ Գեներալ դը-Ամադը հեռագրում է, որ փետրվարի 16-ին ֆրանսիական զօրքերը կատաղի ընդհարում ունեցան մարօկցիների հետ։ Կռիւը շարունակվեց ամբողջ օրը։ Ֆրանսիական զօրքերը ցրեցին թշնամուն, ահագին ջարդ տուին նրան, կորցնելով իրանցից 25 վիրաւոր և 9 սպանված։

ՎԻԵՆՆԱ։ «Կոր. Բիւրօ»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ, նկատի առնելով մամուլում երեցած լուրերը՝ թէ Չերնօգորիայի սահմանագլխում ալբանական միլիցիա է կազմակերպվում Փոքր-Ասիայի քիւրդական համիդէների նման, արժանահաւատ աղբիւրից տեղեկացվում է, որ այդ նախագիծը հիմնված է այն հեռագրական առաջարկութիւնների վրա, որ արին ալբանացիները անցեալ տարվայ սահմանագլխային միջնադէպերի ժամանակ։ Այդ առաջարկութիւնները ընդունվեցին մինիստրների խորհրդից և հաստատվեցին սուլթանական իրադէով։ Այդ պատճառով, ինչպէս և ուշադրութեան առնելով, որ ալբանացիները սոսկ նպատակ ունէին իրանց ձեռքերում կենտրոնացնել զէնքերի աւելի մեծ պահեստ, չէ կարելի սպասել, որ այդ նախագիծը գործադրվի ոչ այժմ, ոչ էլ ապագայում։ Յայտնի է, որ Բ. Դուռը մեծ ջանքեր է թափում՝ զսպելու ալբանացիներին, որոնք զինված են սեփական զէնքով, և ստիպված է ամեն տարի նրանց դէմ խիստ զինուորական միջոցներ ձեռք առնել։ Բացի դրանից, քիւրդական միլիցիայի հետեւանքները ցաւալի էին. միլիցիան դցեց Բ. Դրան հեղինակութիւնը և պատճառ դարձաւ մի քանի բարդութիւնների Փոքր Ասիայի վիլայէթներից մի քանիսում։ Այդօրինակ առաջարկութիւններ ալբանացիք շատ են արել և երբեմն ստացել են Բ. Դրան հաւանութիւնը, բայց նրանք երբէք չեն իրականացել։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Բագու, Ս. Բռունեցիին։ Ձեր յօդուածը «Արդեօք բանուորներին պաշտպան եցէ՞ք» կը տպագրվի։

Տիգրան Արսէնեան Անանեանին: Յայտնեցէք՝ ո՞ր քաղաքից էք գրում, որպէսզի կարողանանք կարգադրել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Կ Ի

ԿՈՒՐՍԱՑԻՆ ԳՆԵՐԸ
18 փետրվարի 1908 թ.
Տոկոսաբեր արժեթղթեր.

Տոմսակ I փոխ. վիճակախաղի	335 ր. 50 կ.
Տոմսակ II փոխ. վիճակ.	262 ր. — կ.
Տոմսակ III փոխ. Ազն. Բանկի	223 ր. 50 կ.
5% Պետական Ռենտա	74 ր. 87½ կ.
5% փ. Թ. Պետ. Ազն. Հ. Բ.	84 ր. 8 կ.
4½% փ. Թ. Պետ. » »	78 ր. 25 կ.
4% փ. Թ. Պետ. » »	72 ր. — կ.
3½% Քաղաք. Թ. Պետ. » »	69 ր. 75 կ.
5% Վլադ. Դիւղ. Հող. Բանկի	84 ր. 75 կ.
4½% Վլադ. Դիւղ. Հող. Բանկի	78 ր. — կ.
4% Վլադ. Դիւղ. Հող. Բանկի	72 ր. — կ.
5% Ներքին փոխ. 1905 թ. I	96 ր. — կ.
5% » » » II	96 ր. — կ.
5% Արտաքին փոխ. 1906 թ.	93 ր. 50 կ.

ԲՈՐՍԱ

Լոնդոնի վրա 10 ֆ. ստ. արժէք	95 ր. 95 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկը »	46 ր. 81 կ.
Փարիզի վրա 100 ֆրանկը »	38 ր. 9 կ.
Նոբել. Թթ. Նոբել ընկ. »	11,200ր. — կ.
Կասպիական ընկ. ակցիա »	4175 ր. — կ.
Բաքուի ընկ. »	540 ր. — կ.
Մանթաշեանի »	149 ր. — կ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

Թիֆլիսից Բաքու	Բաքուից Թիֆլիս
Սրնգ. գիշ. 12 ժ. 28 ր.	Սրնգ. երեկ. 5 ժ. 02 ր.
Փոստ. երեկ. 9 ժ. 41 ր.	Փոստ. ցերեկ. 12 ժ. 21 ր.
Մարդ. առաւ. 7 ժ. 53 ր.	Մարդ. առաւ. 4 ժ. 58 ր.
Թիֆլիսից Բաթում	**Բաթումից Թիֆլիս**
Մարդ. առաւ. 10 ժ. 58 ր.	Մարդ. առաւ. 10 ժ. 38 ր.
Փոստ. առաւ. 9 ժ. 15 ր.	Փոստ. առաւ. 6 ժ. 49 ր.
Մարդ. երեկ. 11 ժ. 22 ր.	Մարդ. երեկ. 5 ժ. 46 ր.
Թիֆլիսից Երեւան	**Երեւանից Թիֆլիս**
Փոստ. գիշ. 1 ժ. 8 ր.	Փոստ. ցերեկ. 1 ժ. 18 ր.
Մ.-ապր. ցեր. 3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. գիշ. 12 ժ. 52 ր.
Կարսից Ալեքսանդ.	**Ալեքսանդր. Կարս**
Փոստ. երեկ. 5 ժ. 48 ր.	Փոստ. ցերեկ. 12 ժ. 23 ր.
*)Մ.-ապր. առ. 5 ժ. 25 ր.	*)Մ.-ապր. գիշ. 3 ժ. 09 ր.
Թիֆլիսից Ջուլֆա	**Ջուլֆայից Թիֆլիս**
Փոստ. գիշ. 1 ժ. 08 ր.	Փոստ. գիշ. 6 ժ. 48 ր.
Մ.-ապր. ցեր. 3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. ցեր. 6 ժ. 54 ր.

*) Այս գնացքները երթեւեկում են միայն պէտք եղած ժամանակ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Մ. Սամուէլեանի

փոխադրած հետեւեալ դասագրքերը.

1. Թուաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ առաջին, երկրորդ տասնեակի թւերով և տասնեակներով հարիւրի շրջանում Ա. տարի 20 կոպ.

2. Թուաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ թւերով հարիւրի և հազարի շրջանում. մի քանի յաւելուածներով. պատկերազարդ, Բ. տարի 25 կոպ.

3. Թուաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ ամբողջ և անուանական կամաւոր մեծութեան թւերով, Գ. տարի 25 կոպ.

4. Թուաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. կոտորակների տեսութիւն և ընդհանուր կանոններ, պատկերազարդ, Ա. մաս 30 կոպ.

5. Համառօտ երկրաչափութիւն. զրոյցներ երկրաչափական մարմինների մասին, Ա. մաս 25 կոպ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. И. Галустянцу.

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ԳՆՈՂՆԵՐԻՆ ԲԱՒԱՐԱՐ ԶԵՂՉ

3—3

Բ Ժ Ի Շ Կ

Մէլիք-Էյնաքեան

Վեներական, միզասեռական և մորթու հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն | 9—10 առաւօտ. 5—7 երեկ.

Կսենիեվսկայա փող. № 6, Վեացել հիւանոցի մօտ։

(Ե. Հ. Շ.) 30—22

Տպագրվում է և շուտով լոյս կը տեսնի Բ. Իշխանեանի

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՊՐՕԳՐԵՍԸ ԵՒ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐԸ»

աշխատութիւնը (մօտ 30 երես)

(Հ. Շ.) 2—1

Լոյս տեսաւ

„ԳՈՐԾ“

ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ I համարը հետեւեալ բովանդակութեամբ.

Խմբագրութեան կողմից.—Հասարակական մտքի ռէակցիան, Bolt.—Հայ բանուորութեան գիտակցութեան մակերևոյթը, Եսալեմ.—Բանւոր աղբօրս (բան.), Պրոլետար.—Դաշնակցութիւնը ռուսահայերի մէջ (պատմաքննական համառօտ վերլուծութիւն) I. Բ. Իշխանեան.—Լսո՞ւմ էք արդեօք (բան.) Շուշանիկ Կուրղինեան.—Ալկոհոլի թունաւորումը և սերունդների այլասեռումը, Art.—Ազգայնութիւնը և միջազգայնութիւնը (Կաուցկու մի նոր աշխատութիւնը).—Քաղաքական կեանքից (Պետական Դումայի սօցիալական կազմը).—Տնտեսական կեանքից (Ռուսաստ. արտաքին առևտուրը 1907 թ.)

Բաժնեգինն է

Թիֆլիս և Թիֆլիսից դուրս 2 րուբլի
Արտասահման 3 րուբլի

Հատով կարելի է ստանալ «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներում։

Հասցէն՝ Редакція „Гордзъ“ Большая-Ванкская ул., № 3.

1—1

Նոր լոյս տեսաւ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ

ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ

Հայրիկ, Պարոնեան, Պըլը-Պուղի, Կոշ-Մխիթար, Դանտէ, Լաֆօնթէն, Եզովպոս, Ոզոմպիանոս, Մօլլա Նասր-Էդդին, Կրիլօվ, Բալակիրեվ և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։

182 ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւն, Անեկդոտներ, 112 երես.

ԳԻՆՆ Է 20 Կ.

Դիմել՝ գրավաճառներին։ Ինձից գումարով պահանջողներին 20% զեղջ և ճանապարհածախսն իմ հաշւին։

Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ. Хачатуру Хачатріанъ, 9 уч. Лысогорскій пер. № 10.

(օ. մ.) 10—4

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ԱՆԻՒ“

Գրական, հասարակական, քաղաքական, տնտեսական հանրամատչելի շաբաթաթերթի, որի համարը լոյս կը տեսնի մօտ օրերում։

Բաժանորդագրութեան պայմանները.

Բագւում տարեկան—4 ր., վեց ամիսը—2 ր.
Բագուից դուրս—տարեկան 5 րուբլի, վեց ամիսը—2 ր. 50 կ.

Դիմել՝ Баку, Редакція „Анивъ“. Типографія Н. А. Эриванцова.

Խմբ.-հրատ.՝ Գր. Բագ.-Աղաջանեան

«ԱՆԻՒԻ» տարեկան բաժանորդները կը ստանան ձ ր ի

„ՎԵՐԱԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐ“

Գիտական-քննական ժողովածու

Գիրք I.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Մօմենտը—Խմբագրութիւն.
2. Պատմահայեցողութիւն—Էլվենտ.
3. Սօցիալիստական պրօբլեմներ—Րիխարդ
4. Սուբիէկտիվ Չոկման թէօրիան—Լ. Ռոստոմեան
5. Զեկուցում և իրականութիւն—Ն. Ասօյեան
6. Շտուտգարտի կօնգրէսը և գերման սօցիալ-դեմօկրատիան—Ց. Տ.-Օ.
7. Վտանգը աջից—Գ. Շանթուրեան.

Ժողովածուն առանձին կարժենայ 1 րուբլի։

(օ. մ.) 3—2

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, փետրվարի 21-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
կը տրվի
երկու ներկայացում
ՑԵՐԵԿՈՅԵԱՆ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

ողբերգ. 3 գործ. Կարինեանի
Տեղերի գները պակասեցրած են
Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 12-ին

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ

ՄԵԾՆ ՎԱՐԴԱՆ

ողբերգ. 5 գործ. Վ. Տիրացեանի
Տեղերի գները սովորական են
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 7½-ին

(Հ. Հ.) 2—2

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն թատերասէրների և թարգմանիչների, որ արդէն ձեռնարկել եմ թարգմանելու

ՊՕԼ ՀԱՅԶԷԻ

ՄԱՐԻԱՄ ՄԱԳԴԱՂԵՆԱՑԻ

հռչակաւոր դրաման։

ԱՂԷՔՍ. ՊԱՐՁԵԱՆՑ

1—1

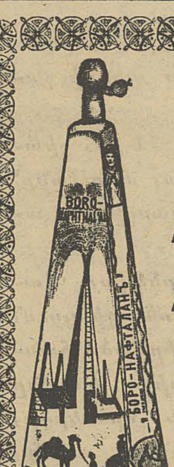

Ն Ո Ր Գ Ի Ւ Տ

„ԲՕՐՆՕ ՆԱՑԹԱԼԱՆ“

Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պիրքացնում մազերը, նպաստում է նրա բուսնելուն և տալիս է նրան իսկական տեսք։

Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի վնասակար նիւթ։

Վաճառվում է՝ Кавказское Т-во торгов. аптек. товарами; Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленеіяхъ. դեղատներում, դեղավաճառների և հոտաւէտեղէն ծախողների մօտ։

(7,22) 25—16

Շաբաթ, փետրվարի 23-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Էժանագին և ձրի ճաշարանների և թէյարանների միջոցները աւելացնելու նպատակով

կը տրվի ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

1) «Կամենում եմ իշխանուհի լինել», 2-րդ գործողութիւն, հեղին. Ա. Ցագարէլու։ Վրացերէն լեզուով։ Մասնակցում են. տ. Գաբունիա-Ցագարէլի և Վ. Աբաշիձէ։ 2) Կուպլէտներ օրվայ չարիքի մասին, հայերէն լեզուով. կը կատարեն Տէր-Դաւթեանց և Յարութիւնեանց դերասանները։ 3) Գնչուների երգեր։ Մասնակցում են. Մ. Գ. Գրիցէնկօ և գիտարիստների ու բալալայկայի վրա ածողների նուագախումբը։ 4) Բարեկենդանը Նիցցայում։ Բնորոշ պարեր։ Ծաղիկների պարը։ 25 զոյգերի քայլընթացքը զգեստներով։ Ծաղիկների կռիւը, կօնֆէտտի, սէրպանտին։ Վիճակախաղ։ Petits chavaux։ Վերջում ՊԱՐԵՐ։ Սկիզբը ճիշտ երեկոյեան 9 ժամին։ Տոմսակները 2 ր. 20 կ. արժողութեամբ կանխապէս ծախվում են Massiou-ի քաղցրեղէնների խանութում, «Րիվիէրա» ծաղկի մագազինում, իսկ երեկոյթի երեկոյեան—մուտքի մօտ։

(Հ. Հ. Շ.) 3—2

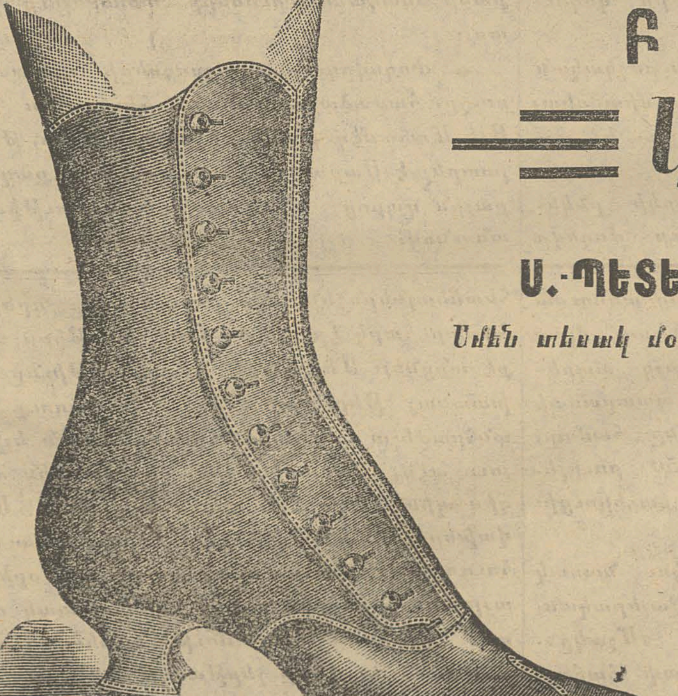

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ

ԿՕՃԿԵՂԷՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.

Ամեն տեսակ մօդայի ձեւերի. գտնվում է բոլոր յ ա յ տ ն ի մագազիններում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ

կատարում է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ“

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Նիժէգորոդեան տօնավաճառում

Իրբիտեան տօնավաճառում

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ

ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան

Կրէմ եւ Այրէտուրա կօշկեղէնի համար

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

(Հ. Կ.) 100—5